

Lagutskottets betänkande

1976/77: 17

med anledning av motion om samtycke till adoption

Motionsyrkande

I motionen 1976/77:661 av herr Olsson i Sundsvall (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av föräldrabalkens bestämmelser om krav på samtycke till adoption.

Gällande ordning

Enligt 4 kap. 5 § första stycket föräldrabalken får den som fyllt 12 år ej adopteras utan eget samtycke. Beträffande den som inte fyllt 16 år får dock adoption äga rum även om samtycke inte föreligger under förutsättning att det kan antas lända honom till skada att han tillfrågas.

Enligt uttalanden under förarbetena till bestämmelserna bör domstolarna endast i klara fall tillämpa undantagsregeln. Införandet av bestämmelsen motiverades med att det för ett fosterbarn som befinner sig i pubertetsåldern, mellan 12 och 16 år, kan innebära allvarlig skada att få reda på att det ej är barn till sina fosterföräldrar om de vill adoptera.

I lagrummets andra stycke föreskrivs bl. a. att underårig ej får adopteras utan föräldrarnas samtycke. I tredje stycket stadgas att samtycke enligt andra stycket inte erfordras av den som är sinnessjuk, sinnesslö, utan del i vårdnaden eller på okänd ort.

Sistnämnda stadgande erhöll sin nuvarande lydelse i samband med en reform av föräldrabalkens regler om bl. a. faderskap och vårdnad om barn år 1976 (prop. 1975/76:170, LU 1975/76:33). Tidigare hade bestämmelsen en lydelse, som kunde tolkas så att krav på eget samtycke kunde efterges i fall då den som skulle adopteras var sinnessjuk eller sinnesslö.

Frågan om eget samtycke till adoption erfordras när barnet fyllt 12 år men saknar rättslig handlingsförmåga prövades av högsta domstolen år 1975 (se NJA I 1975 s. 727). Ärendet gällde ansökan av en man att till adoptivbarn anta sin hustru två barn i ett tidigare äktenskap. Båda barnen hade fyllt 12 år. Det ena barnet hade lämnat samtycke. Det andra barnet vårdades på barnhem på grund av psykomotorisk retardation och saknade helt förmåga att förstå innebörden av adoption eller samtycke till adoption men kunde inte anses ta skada av att tillfrågas i ärendet. HD framhöll i sitt beslut att förarbetena till den då gällande bestämmelsen inte gav någon antydning om att kravet på eget samtycke skulle kunna efterges, då den som skulle adopteras var sinnessjuk eller sinnesslö. I det fall som förelåg till bedömning ansåg HD att starka sakliga skäl visserligen talade för att den sökta adoptionen

borde kunna genomföras, trots att den som skulle adopteras inte själv var i stånd att lämna sitt samtycke. Men hänsyn till innehållet i gällande rätt kunde emellertid adoptionsansökan inte lagligen bifallas.

Motionsmotivering

Motionären framhåller att det finns anledning ändra adoptionsreglerna så att ansökan om adoption kan bifallas i fall när liksom i det ovan redovisade ärendet den som skall adopteras saknar rättslig handlingsförmåga. Enligt motionären torde det röra sig om ett begränsat antal fall där fråga om adoption av sådana personer kan uppkomma. En lagändring är dock motiverad av bl. a. det skälet att syskon i adoptionshänseende inte skall behandlas olika. Avslutningsvis framhåller motionären att barnets bästa självfallet skall vara vägledande vid adoption där samtycke inte kan lämnas liksom i andra adoptionsärenden.

Utskottet

Enligt 4 kap. 5 § första stycket föräldrabalken får den som fyllt 12 år ej adopteras utan eget samtycke. Den som inte fyllt 16 år får dock adopteras även om samtycke inte föreligger under förutsättning att det kan antas lända honom till skada att han tillfrågas.

I motionen hänvisas till ett av högsta domstolen år 1975 avgjort ärende angående ansökan om adoption av två syskon, som fyllt 12 men ej 16 år. Det ena barnet hade lämnat samtycke. Det andra barnet saknade rättslig handlingsförmåga men kunde inte anses ta skada av att tillfrågas i ärendet. Högsta domstolen ansåg att starka skäl visserligen talade för att adoptionen borde komma till stånd trots att den som kunde adopteras inte själv var i stånd att lämna sitt samtycke. Men hänsyn till innehållet i gällande rätt kunde emellertid adoptionsansökan inte lagligen bifallas.

Enligt motionären torde det röra sig om ett begränsat antal fall där fråga kan uppkomma om adoption av barn som saknar rättslig handlingsförmåga. Motionären anser emellertid att adoptionsreglerna bör ändras så att adoption av sådana barn kan genomföras. Lagändringen är motiverad av bl. a. det skälet att syskon inte skall behandlas olika i adoptionshänseende. Med stöd av det anförda yrkas en översyn av reglerna om samtycke till adoption.

I likhet med motionären anser utskottet att det finns skäl som talar för att reglerna om eget samtycke till adoption bör mjukas upp så att också barn, som inte kan lämna samtycke, kan adopteras. En sådan ändring av adoptionsreglerna i nämnda hänseende kan emellertid vara förenad med vissa gränsdragningsproblem och andra svårigheter vilka nu inte kan förutses. Utskottet förordar därför att frågan blir föremål för översyn. Det bör ankomma på regeringen att närmare bestämma formerna för utredningsarbetets bedrivande. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:661 ger regeringen
till känna vad utskottet anfört om översyn av adoptionsreglerna.

Stockholm den 1 mars 1977

På lagutskottets vägnar

IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: herrar Svanström (c), Andersson i Södertälje (s), Olsson i Timrå (s), Börjesson i Falköping (c), fru Nilsson i Sunne (s), herrar Andersson i Gamleby (s), Olsson i Sundsvall (c), fru Lindquist (m)*, herr Konradsson (s), fru Fredgardh (c), fru Karlsson (c)*, herrar Silfverstrand (s), Ollén (m), fru Johansson i Tidaholm (s) och fru Håkansson (fp).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

